

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2004

356-աշ

4/3. Ա. Կ.)

209

ՄԷՔԹԵՊՏԵՆ ՍՕՆՐԱ

Գրգլար Մեքթեպի Մեզունեիւր նեմիլիքինե գրասար
օլունան պիր մեգալի. 25 Յունիս, 1931, Հալեպ:

Շու միւնասէպէթլէ կերէք ումում մէզունէլերէ,
կերէքսէ խուսուսա պու կիւն հազըրլըզ միւտտէթլէ-
րինի իքմալ էտիպ՝ ամէլի էօմրէ ատրմ աթաճագ օ-
լան մէզունէ արգատաշլարըմըզա մէքթէպտէն սօնրա-
քի խաթթ ք հարաքէթլէրի հազըրնտա աճիլգանէ պա-
զը թավսիլէլէր իլէ, Փարզլարըմըզը կէօզ էօնիւնէ գօ-
մագ արզու էլէլէրիլ:

Ս. Մեքթեպսեն սօնիրա մեշգ ու միւքեշասլը պիշա-
փաւրլի սեվամ երմեք:

Ինսան ճինսի ախրէթտէն զիյատէ տիւնեայա է-
հէմմիլէթ վերէն, միւսթագպէլտէն իսէ, հազըրա նա-
զարէն եաշամաղա մէյալ պիր մախլուզ տըր: Փէք
չօզլար իչիւն «հազըրքի թավուզ կէլէճէք գաղտան
էյի տիր» սէօզիւ պիր հազիլգաթ տըր: Անճագ էլտէ օ-
լան իլէ իքթիֆա էթմէք, խուսուսա շարգտա սախթէ
պիր Փազիլէթ տիր: Տօզրու տըր քի պու կիւն մէք-
թէպի պիթիլիլիօրուզ, լաքին էօմրիւ պաշլայօրուզ.
վէ էօմիւր տէվամ էթտիլի միւտտէթճէ ինսան էօյրէն-
մէքտէ տէվամ էտէր. եօզ իսէ, ագմագտան սուր օլան

պիր ըրմագ կիպի էվվէլա գոգմաղա վէ նիհայէթ գու-
րումաղա մահքիւմ օլուր: Իմտի հէր նէ գատար տա
պու կիւն արգամըզ մէքթէպէ խտէ տէ, Կիւզիւմիւզ
աահա պէօյիւք պիր մէքթէպէ, իշալէմինէ տիր: Սէր-
մայէյի էլտէ էթտիք, ամմա թիճարէթ վէ քհար էթ-
մէք իչիւն խայլը չապալամագ վէ սայ ու զայրէթ լա-
ղըմ տըր: Թէմէլի անճագ պըրագըպ պինանըն կէօրիւ-
նէն վէ մէօնթէչէմ գըռմընը իհմալ էտէն պիր միմար,
եա տա թիճարէթ իչիւն պիր տաիրէ աչըպ՝ վէ մու-
այչէն պիր սէրմայէ գօյուպ՝ սէրմայէյի տիւքէտէնէ
գատար պօշ օթուրան պիր թիւճճար հագընտա նէ
տիւչիւնիւր իտէք, չօգ տէֆա՝ մէքթէպէ էլվէտա է-
տէր իքէն քիթապ վէ կաղէթա, օգումագ վէ եազմագ,
պիր սէօզլէ մէչօ ու միւթալաայա տա էլվէտա էտիպ՝
արթըզ կիւնտէն կիւնէ պիւտիյի ճիւզիյի տախի ու-
նուտարագ ասլա թալիմ կէօրմէմիշ իւմմի պիրինին
մէսապէսինէ էնէն պիր մէզունէ հագընտա անտէն
Փարզըլ տիւչիւնէմէյիզ: Մէքթէպտէն պէրապէրիմիզ-
ճէ կէօթիւրտիւչիւմիւզ քիթապլարըմըզ պիր քէօչէ-
յէ աթմայըպ՝ իլլա անլէրին նէվինի վէ սայլսընը կիւն
պէ կիւն արթըրարագ քիւթիւպ վէ կաղէթալար իլէ
անվալը ալէմտէն խապէրտար օլմագ, վէ հէր հանկը
պիր մէսէլէ հագընտա միւթագիլ պիր էֆքեար թէչ-
քիլ էթմէք իչիւն միւթալաայը տէվամ էթմէմիլ շարթ
տըր: Մէչօ ու միւթալա սայէսինտէ տիր քի, կէրէք
միլլի լիսան վէ թարիտիմիդտէ, կէրէք իլմի, իճթի-
մաի, վէ իւնսի մէսէլէլէյուլ օլտուրըմ էթրաֆըլ մա-
լիւմաթ էլտէ էտէճէյիլ: Կիւնտէն պիւթըմըզ տա-
հա տօլղուն տահա արթվէչպիլէ վէ սայլսարա մու-
ճիպ ի պէրէքէթ վէ մահըլզիյէթ օլամագ տըր:

38886-67.

Բ. Մեքթէպտէն սուրա պիլի պիր ֆարզըմըզ սա էվ
իսարկսի կօյրեմիք ֆիր:

Պիր չօգլարըմըզ մէքթէպտէն չըզտըզտան սօնրա
եէրի Փամիլեա տաիրէսի վէ նասիպի էվ խաթունլուղը
տըր. վէ հէր հանկը պիր տաիրէնին, պիր մէքթէպ, պիր
խասթախանէ, պիր պիւրօ, եա մագազանըն քէնտինէ
մախտուս նիգամը վէ ուսուլը խարէսի օլտուղը կիպի
Փամիլեանըն տախի հիւսն ի հալտէ իտարէսի իչիւն
պիր չօգ գաիտէ վէ նիզամլարը պուլունմագտա տըր,
քի հէր հանկը պիր գըզ թա սինն ի սէպալէթինտէն
վալիտէսինին էլի ալթընտա էօյրէնմէյէ պաչատըղը
պու ուսուլարը շիմտի միւթէալլէմ պիր ֆիքըր իլէ վէ
տահա իլմի ուսուլտա վէ էթրաֆըլըճա թահսիլ վէ իք-
մալա սայ ու զայրէթ էթմէլի տիր: Թալիմ պագէն ա-
նըն մանտօընը անկլամայանլարա թէքէպպիւր կէթի-
րիպ՝ էվ իչինի խօր կէօրմէյէ գըլազուզալայօր իտէ տէ,
հագիգի թալիմ ալմըշ չօգլար իչիւն «էլի հէր նէ իշ
պուլուր իտէ անը պիւթիւն գուվվէթիլլէ եամիմագըզ»
պիր ֆազիլէթ օլտուղը գապուլ օլունմուշ տըր. շէօյլէ-
քի, էյի պիր չամաչըր եափան, թաամ փիչիրէն, էս-
վապ տիքէն, պիր սէօզլէ էլ իշի վէ էվ իշի իլէ մէչղուլ
օլան պիր գըզ, սալթ պիր իքի լիսան սէօյլէյէն, փիա-
նօ չալան վէ պէր տէվամ թուայէթ եամիան գըզալրա
մութլագա թէրճիհ օլունուրլար: Իչին նէվի ինսանը
քիւչիւլթմէլ՝ պիլ աքիս ինսան իշի շէրէֆլէնտիրեր:
Թարիտտէ մէչնուր օլան Բուսիա փատիչահը Փեթրօ
Էվրօփատա ամէլէլիք էթմէյէ վէ կէմի թաիֆէսի օլ-
մագա բազի օլտուգտան սօնրա տըր քի «Պէօյիւք
Փեթրօ» իւնվանընա նաիլ օլտու: «Մատէմ քի փա-
րամ վար հէր իշի պաչգասընա թութտուրապիլիբիմ»

տէյնէնէրէ հէման պու զաթ՝ կիւզէլ պիր նուսուռնէ ի
 իմթիսալ օլսա կէրէք: Պիր չօգ գատընլար Վալընըն
 թէրի իլէ էքմէք եէյէսին» սէօղիւնիւ սալթ Ազամա
 մալ էտիպ՝ քէնտիլէր հալա էլի էլ իւսթիւնէ գօյուպ՝
 էտէն Պաղչէսի հայաթընը տէվամ էթմէք իսթէրէր .
 լաքին տիւշիւնմէլլէր քի , աիւէլի ճէննէթ էտէն անըն
 րէֆան ու սաատէթիւնի թէմին էտէն՝ գատընըն գուտ-
 րէթի տախիլինտէ սայ ու զայրէթի տիրօ Պիզէ կէլիր
 քի ուսուսմէն իշ հազընտա վէ խուսուսա էվ իշի վէ
 իտարէսի հազընտա էֆքեարըմըղտա պիր էսասի թէ-
 պէտտիւլ վէ իսլահաթ օլմալը տըրօ : Սըամըղտա գօր-
 գարըզ քի շու եանկըշ էֆքեար կիւն կիւնէ րազպէթ
 պուլուջօր , եանի , պիր գատըն եա գըզ նէ գատար ա-
 տի էվ իշլէրիլէն ազ մէշղուլ օլուր իսէ , օլ գատար
 ալլգատէ , շիրքէթ ի պէշէրիլէնին եիւքսէք թապաղա-
 սընա աիտ վէ հանըմ սայըլըր . հալ շու քի վազաա
 պուսուսն թամմ աքսիսի օլտուղընը կէշմիշ թարիխտէ ,
 վէ հալ ը հազըրտա տախի կէօրտիւլիւմիւզ պէլլի գա-
 տընլար իսպաթ էթմիշ տիրէր . շէօյլէ քի օն պիւնլէրճէ
 թէնպէլճէսինէ սալօն հայաթը եաշայան գատընլարըն
 իսմի պիլէ զիքը օլտուսազ իքէն , պէշէրիլէթէ խըտ-
 մէթ էթմէք ուզըրուսա քէնտի րահաթ վէ սէրվէթլէրի-
 նի ֆէտա էտէն Յլօրէնս Նայթիւկէյլ , Սըբուհի Մայ-
 րապետ , Վարդենի պաճը , Միս Շաթըզ , Միսիս Շէ-
 փըրտ , վէ իսմի պիզէ մալիւմ օլմայան պիր չօգ գա-
 տընլար արամըղտա հիւրմէթ վէ սիթայիլլէն եատ օլուս-
 մագտա տըրլար . չիւնքի անլէրին հայաթ մէպտէլէրի
 իշին նէվինէ վէ տէրէճէսինէ ալա պագմայարազ իշլէ-
 մէք վէ իշլէթմէք օլմուշ տըրօ : Ալիւմ Սոդոմոն էմսալ Յլ
 տէ ինճէ ուզուսն իտէալ պիր գատընը վասֆ վէ նազլ է-

տիպ՝ «վէ իշլէրի անը գափուլարտա մէտն էթսինլէր»
 սէօղիւ իլէ պիթիլիլլօր : Պիր գատընըն կէօրմէք կէրէք
 իտիլի իշլէր հազընտա էյիճէ թէսալուր ալմազ իւշիւն
 օլ պապը թէքըար թէքըար օգուսազը աճիպանէ թալ-
 սիլէ էտէրիլ :

Գ . Իւնսիյիք վիւնուաշիւրէրիւրիլ :

Շիմտիլէ գատար մէքթէպտէ լիսանլար վէ իլմլէր
 էօյրէնիլ իքէն , չօգ տէֆա միւթթալի պիլէ օլմայարագ՝
 միւտիլէ , վարժուհիլէր վէ արգատաշլարըմըղտան պիր
 թագըմ մուաշէրէթ վէ իւնսիլէթ գափտէլէրի թահսիլ
 էյլէտիք վէ պիզտէ ֆըթրէթէն մէվճուտ օլան օլ նէվ
 գապիլիլլէթլէր իլէ անլէրի մէզճ էտէրէք՝ պու կիւն
 հէր պիլիմիլիլլէր քէնտիլէն մախսուսա պիր ուսուլ ը մուա-
 շէրէթի վէ իւնսի գապիլիլլէթի պուլուսմագտա տըր .
 օլ գապիլիլլէթին նէվլի վէ գըլմէթի իսէ , իւնսի ալա-
 գալարըմըղտա մէյտանա չըգաճագ տըր :

Մէսէլա՝ աիլէտէ էպէվէյն , զէվճ վէ չօճուլլար իլէ
 օլան մուաշէրէթիմիլլէր : Աիլէմիլլէր էֆրատը տախի տախիլ
 օլմագ իւզըրէ մուաշէրէթտէ պուլուստըղըմըղ պիլ ճիւմլէ
 առէմլէր՝ պիզ մէքթէպիլլէրտէն հազ իւզըրէ ֆարզլը
 պիր թէրպիլլէր վէ ուսուլ ը մուաշէրէթ պէքլէմէքտէ
 տիրէր . վէ աճընարագ տէմէլիլլէր քի չօգ տէֆա տա
 պու խուսուստա մէմուլլարընըն աքսիսինի պուլուպ
 իւմիտ քէսիքլիլլէրնէ տիւշմէքտէ տիրէր : Հէր հան-
 կը պիր թալիմլի քիմսէնին եիւքսէք իտէալարը վէ
 թէրագըր էթմիշ նազիք պիր մէզագը օլմատը հէմ ճա-
 իլ հէմ թահսինէ շայան իսէտէ , իշինտէ եաշատըղը
 մուհիլթտէքի առէմլէրէ պիր չէշմ ի հազարաթլէ
 պագմագ , հաթթա Փամիլլիտաք էֆրատընը խօր կէօր-
 մէք վէ անլէրտէ ալա լիյագաթ կէօրմէմէք խաթտը-

տէն պիտ թէէսիր չըզմասընը պէքէյօր . վէ պու մէ-
մուլարընտա պիր տէրէճէ հագղը տըրլար : Պիր տէ-
րէճէ տէյօրուզ , չիւնքի մէքթէպ պիր քիմսէյի խալզ
էթմէզ , իլլա խըղաթընտա մէվճուտ գապիլիյէթլէրի
նէչվ ու նէմա պուլուտըրր : Պիր պաղչէպան եօնճա
օթունտան պիր մէյվէ աղածը մէյտանա կէթիլիքմէզ ,
լաքին պիր մէրէնկիչ աղածընը Ֆըտըզ աղածընա ա-
չըլայըպ թէպտիլ էտէպիլիլ , չիւնքի անտէ Ֆըտըզ
աղածը օլմագըղզա գապիլիլթ վար տըր : Թամմ պէօյ-
լէ տէ , ինսանլարըն խըղաթընտա քէրէսթէլէրի պիրի
պիրինտէն ֆարզը օլուպ՝ մէքթէպին վաղիֆէսի՝ պի-
րիտի էլմասթ իսէ անա քէօչէլէր , խանէլէր աչմագ ,
պիրի մէրմէր իսէ , անա փէրտահ վէրմէք օլապիլիլ :
Պու ճիւմլէ իլէ տէ , ազլ ու իրատէթտէն մահրուս իքի
չիչէքտէն գօգուսըզ օլան պիրի գօգուլու պիր չիչէք
իլէ պիր քեասէտէ գալարգճա անըն խօշ բախասըն-
տան ալտըղը հալտէ , ազլ ու իրատէթէ մալիք վէ ալա
խասսիյէթլէրի ալմաղա նիհայէթ տէրէճէտէ միւսթա-
իտ օլան ինսան ճիւսի , էյի թէէսիրլէրտէն միւթէսիր
օլմասը թապիլի տիր , վէ իշթէ շէօլէ պիր պաղչէտէ
չու գատար խօշ բախալը չիչէքլէր մէսապէսինտէ օ-
լան , միւտիրէ , վարժուհիլէր վէ արգատաչար մէյա-
նէսինտէ սէնէլէրճէ , գալտըզտան սօնկրա , խարիճէ
չըզան թէսիր վէ բախամըզտա աթիտէքի շու պիր գաչ
իւնսիւր եա խասսիյէթլէր զահիր օլմագ կէրէք տիր :

(ա) . — Թէմիլիլք եա նէզաֆէթ .

Նէզաֆէթ տէյերէք լուղէթին էն կէնիչ մանասը-
նը անկլամագ իսթէյօրուզ : Թէփէտէն թըրնաղա զիւ-
ճուտ թէմիլ , էլպիսէ թէմիլ , էվի վէ էչեալարը թէ-
միլ , լիսանը , գօնուչուղը թէմիլ , գալպի , սաիգէլէ-

րի , արգուլարը թէմիլ , ալագալարը վէ շագալարը թէ-
միլ օլմագ :

(բ) . — Վագար , եանի , ծանրաքարոյուքիւն տէնի-
լէն խասսիյէթ :

Ալիմին պիրի ինսանըն էլպիսէսի , բէվիչի , թավը
ու հարէքէթի , թարզը սէօհպէթի , քէնտիսինն նէ՝
կիպի պիր քիմսէ օլուտընը կէօսթէրի տէյու պու-
յուրմըլ տըր : Մատէմ քի ասըմըզտա մէտէնիյէթ ի-
լէ խաֆիֆմէչրէպլիլի պիր պիրինէ գարըչարմագ
թէչիլքէսի վար , իմտի պու թէմքիւնիլիք խասսիյէ-
թինի հըֆզ էթմէյէ չալըչմալը իլ : Պու խասսիյէթի
հաիլ օլան պիրի , պաչգալարըն էֆքեար վէ հիսսիյա-
թընա բաղպէթ էտէր . հէր քէսէ պիւա թէֆրիգ հիւր-
մէթ էտէր . քէնտիսինն աիտ օլմայան մէսէլէլէրէ գա-
րըչմագ . գապա աչինալըզ վէ հիքեայէլէրտէն խօչան-
մագ . քիմսէյի թահգիր էթմէզ . քիմսէյէ բիյա էթ-
մէզ : Սօգրատ կէնճլէրտէն իւչ շէյ պէքլէր իմիլ : 1 .
Գալպլէրինտէ սաֆվէթ : 2 . Լիսանլարընտա սիւքիլթ :
3 . Լէհճէլէրինտէ հիճապ : Իսթիլարյարտա իւչ շէյ ա-
րար իմիլ : 1 . Սիմալարընտա վագար : 2 . Սէօզ ու
սէօհպէթլէրէնտէ լէթաֆէթ : 3 . Գալպլէրինտէ ուս-
լուպը հաքիմանէ :

Արիսատտէլին քէրիմէսի Պիւթիայա բէնկլէր ի-
չինտէ հաճիլը բէնկին քէնտիսինն խօշ օլուտընը սի-
ւալ էթտիլքլէրինտէ , «ար ու հիճապըն բէնկի հէր
բէնկտէն զիյատէ պէնիմ իչիւն մէրղուպ տր» ճէվա-
պընը վէրմիլ : «Պիր պաքիլիսին սիւս վէ զիյնէթի
քէնտի գալպիլինն աչինէսի վէ քէնտի մասուսիյէթի-
նին միյարը տըր» : «Հիճապտան տիւչէն պիր գըզ
հիւսն ու ճէմալըն էն աղիմ ճագիպէսինի զայպ էթմիլ :

տիր», տէնիւմիչ»

(բ) . Իւնսի վէ խօշ ալագա :

Պիզ մէզուհէլէրտէն մէմուլ օլուհան պիր քէօշէ-
տէ գալըպ նէֆուիէրէսթ եա տա պիր ճգնառոր հայաթը
եաշամագ տէյիլ , իլլա հէր նէվ ալագատա սաէմլէր ի-
լէ թէմաստա պուլուհուպ , քէնտինին զաթընտա վէ
սիյրէթինտէ օլան ալա խասսիյէթլէրլէ պուլուհուրը
հէրի շէնլէթմէք , օլտուղը եէրէ պիր նուր օլմագ ,
միւշքիլաթտա պիր եօլ պուլմագ , թասսավուրլարըլէ
պաշգալարը տօղրույա վէ ալայա իրշատ էթմէք տիր :

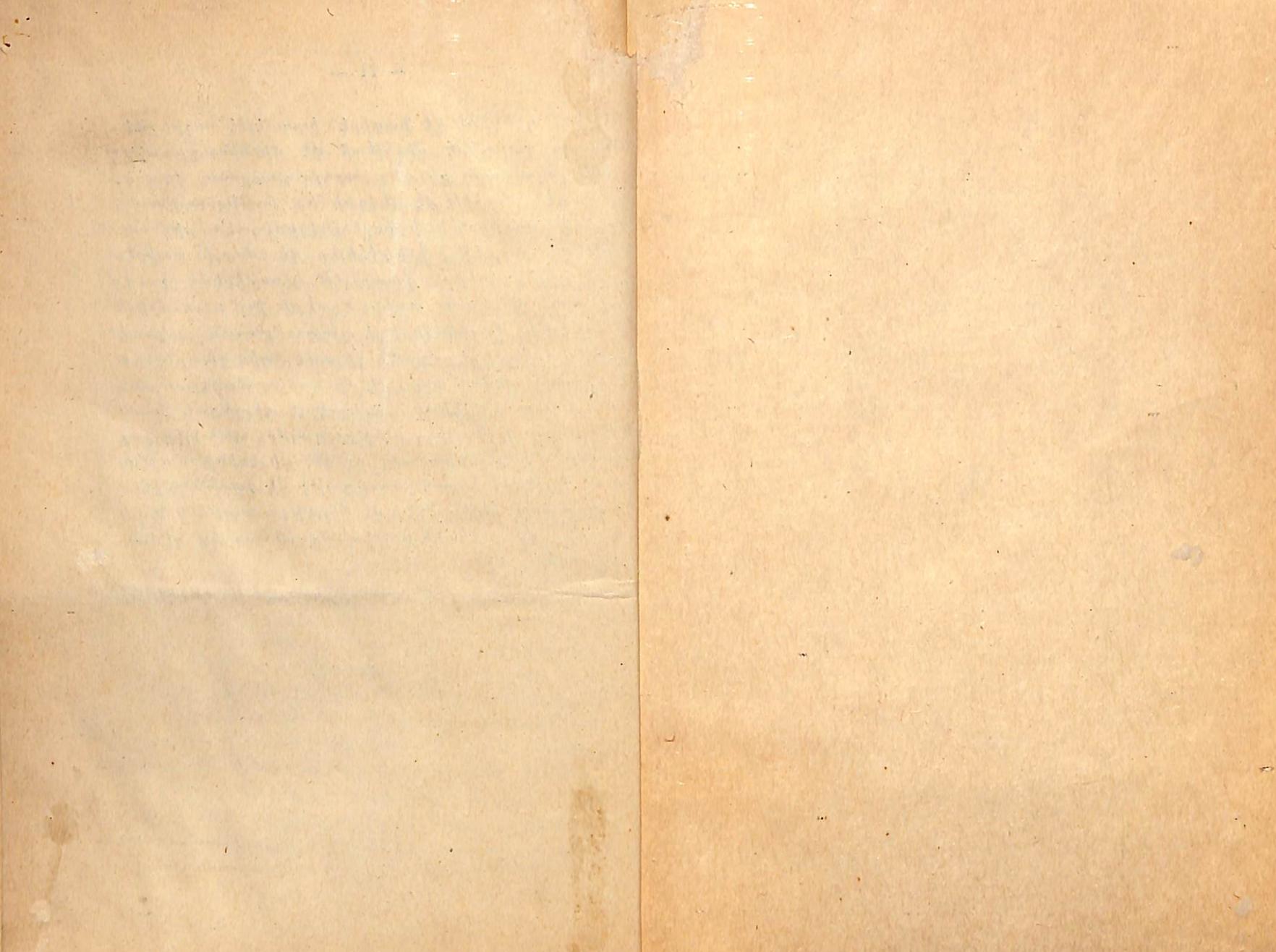
Ե . Շիրֆիքի պիշիթիյիյի օլան ֆարգըմըգա սասագար :

Հագիլի թալիմ ալմըշ հիշ պիր քիմսէ՝ պէն նէ՝
իսէմ պէն պանա իմ , թէսսիր վէ մէսլէյիմ իշիւն տէ ,
քիմսէյէ հիսսպ վէրմէյէ մէսուլ տէյիլ իմ , տէմէյէ
ճիւրաթ էթմէյիպ , պէր աքս , շիմտիյէ գատար մէք-
թէպտէ հէր նէ օլմուշ իսէ՝ քէնտի աիլէսինէ , մուհի-
թինէ , վէ տանա վասի մանատա շիրքէթ ի պէշէրիյէ-
յէ՝ մէտյուն իտիյինի պիլէրէք՝ անա տօղրու ֆարգլա-
րընա սատըգ գալմագա սայ էտէճէք տիր : Էյէր պիր
մէքթէպ՝ թալէպէլէրինէ ուլում ը թապիիյէյի թալիմ
էթմէքլէ պէրապէր պէշէրիյէթէ խըտմէթ էթմէք բու-
հունը իլհագ էթմէմիշ իսէ , քէնտի սալ մագսէտինէ
խըտմէթ էթմէմիշ տէմէք տիր : Էհալիմիզ հէր սէնէ
պիր սիւրիւ մէզուհէլէր կէօրմէքտէն իսէ , պիր թանէ
քէնտի քէնտինի աիլէսինին թէրֆիինէ , քիլիսասընըն
թէրագըսընա , մուհիթինին ինթիյաճլարընա խըտմէթ
էթմէյէ վագֆ էթմիշ ֆէտաքեար պիր իշճի կէօրմէք
արգու էտէր : Պէշէրիյէթ փարլագ իսմի փարլագ էլ-
պիսէլի , շանթէ վէ քիսէսի փարա տօլու էֆէնտի վէ
հանըմլարտան գիլատէ՝ հալիմ օրուհուս , ալչագ կէօ-

նիւլլիւ , զէնկինէ վէ ֆագիրէ խըտմէթէ հագըր ֆէ-
տաքեար գալպլէրէ միւհթաճ վէ միւհթագըր տըր :
Էսէֆէ շայան տըր քի պիզ շարգըր գատընլար վէ գըզ-
լար պաղէն մուհիթ վէ մէվգիլիմիզ իգթիգասընտան ,
չօգ տէֆա տա սըրֆ նէֆուիէրէսթլիյիմիլպտէն , քիլասա ,
մէքթէպ՝ , շիրքէթ ի խայրիյէլէր վէ էմասլի տաիլէ-
լէրտէ պիր թէէսիը վէ ֆաալիյէթ կէօսթէրէմէյօրուզ :
Հալ պու քի , պու տաիլէլէրաէքի իշլէր , էօմրիւն
միւլթէլիֆ վագիֆէլէրիյէ լիւզումընտան գիլատէ
եիւքլիւ օլան էրքէքլէրտէն զիյատէ , պիզ գատընլարա
վէ գըզլարա բէվաճ տըր , վէ միւհասիպ թարգտա ան-
լէրին պու տաիլէլէրտէ էրքէքլէրլէ պիրլիքտէ ֆաա-
լիյէթի՝ պու կիւն եիւզ իւսթիւ գալմըշ օլան պիր չօգ
հայաթի մէսէլէլէրին հալլ ու թէսվիյէսինի մուհիպ
օլուպ՝ միլլէթին հայաթընտա գաթի վէ վասի նէթիճէ-
լէր մէյտանա կէթիրէճէք վէ միլլէթին ալլի , իւնսի ,
ախլագի , վէ բուհանի ինթիպահը անճագ օլ զէման
պաշլայաճագ տըր :

(Տիկ .) Հ . Ս . ԼԱԼԷՆԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594362

